

YOSHLAR NUTQIDA SLENG VA NEOLOGIZMLARNING O‘ZBEK ADABIY
TILIGA TA‘SIRI

Mehmonova Mubinaxon Muxtorjon qizi,

Qo‘qon davlat universiteti Gumanitar va tillar fakulteti O‘zbek tili va adabiyot yo‘nalishi talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada yoshlar nutqida keng qo‘llanilayotgan sleng va neologizmlarning o‘zbek adabiy tiliga ta‘siri tahlil qilinadi. Sleng va yangi so‘zlarning paydo bo‘lish sabablari, ularning til rivojidadagi o‘rni hamda adabiy til me‘yorlariga ko‘rsatadigan ijobiy va salbiy ta‘sirlari yoritiladi. Shuningdek, globallashuv va axborot texnologiyalarining tilga ta‘siri misollar asosida ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida sleng va neologizmlar til boyligini oshirishi bilan birga, ularni me‘yoriy va o‘rinli qo‘llash zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: yoshlar nutqi, sleng va neologizmlar, til madaniyati, globallashuv, internet tili, yangi so‘zlar, adabiy til normasi.

Аннотация. В данной статье анализируется влияние сленга и неологизмов, широко используемых в речи молодёжи, на узбекский литературный язык. Рассматриваются причины появления сленга и новых слов, их роль в развитии языка, а также положительное и отрицательное влияние на нормы литературного языка. Кроме того, на основе примеров исследуется влияние глобализации и информационных технологий на язык. В результате исследования обосновывается, что сленг и неологизмы не только обогащают словарный состав языка, но и требуют нормативного и уместного употребления.

Ключевые слова: речь молодёжи, сленг и неологизмы, культура речи, глобализация, язык интернета, новые слова, нормы литературного языка.

Abstract. This article analyzes the impact of slang and neologisms, which are widely used in outh speech, on the Uzbek literary language. It highlights the reasons behind the emergence of slang and new words, their role in language development, and their positive and negative effects on the norms of the literary language. Furthermore, the influence of globalization and information technology on language is examined through specific examples. The study concludes that while slang and neologisms enrich the vocabulary of a language, it is essential to use them appropriately and within established linguistic norms.

Keywords: youth speech, slang and neologisms, language culture, globalization, internet language, new words, literary language norm.

Kirish. Har qanday xalqning milliy o‘zligini, ma‘naviy dunyosini va tarixiy ildizlarini ko‘rsatuvchi eng bosh mezon uning tili hisoblanadi. O‘zbek tili ham asrlar davomida shakllanib, boyib va sayqallanib kelayotgan dunyodagi eng qadimiy va jozibador tillardan biridir. Biroq bugungi XXI asr — yuqori texnologiyalar, global integratsiya va virtual muloqot asri bo‘lib, u tillarning tabiiy rivojlanish sur‘atiga mislsiz darajada tezlik baxsh etdi. Ushbu jarayonning eng dinamik va ta‘sirchan qatlami esa bevosita yoshlar nutqi bilan bog‘liqdir.

Yoshlar – har qanday jamiyatning ijtimoiy jihatdan eng faol, yangilikka tez moslashuvchan va lisoniy eksperimentlarga moyil qatlamidir. Bugungi kunda o‘zbek yoshlarining o‘zaro kundalik, shuningdek, ijtimoiy tarmoqlardagi virtual muloqotida sleng, jargon va xorijiy tillardan kirib kelayotgan neologizmlarning qo‘llanish ko‘lami keskin kengaydi. Bu holat tilshunoslikda ham ijobiy (tilning funksional faollashuvi, yangi tushunchalarning nomlanishi), ham salbiy (adabiy til me‘yorlarining buzilishi, nutqning

qashshoqlashuvi) oqibatlarini keltirib chiqarmoqda. Aynan shu sababli, yoshlar sotsioloqini sotsiolingvistik va leksik-semantik jihatdan tadqiq etish, uning milliy adabiy til me'yorlariga ta'sir darajasini aniqlash zamonaviy o'zbek tilshunosligining eng dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili. Mazkur mavzu bo'yicha olib borilgan ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, yoshlar nutqidagi sleng va neologizmlar masalasi o'zbek va xorijiy tilshunoslikda sotsiolingvistik, pragmalingvistik hamda nutq madaniyati nuqtai nazaridan keng o'rganilgan. O'zbek tilshunosligida S. Karimov, A.Nurmonov, B. Yo'ldoshev, A.Mamatov, D.Xudoyberganova kabi olimlar nutq madaniyati, til me'yorlari va sotsiolingvistika masalalarini yoritib, adabiy til va so'zlashuv nutqi o'rtasidagi munosabatlarni ilmiy asoslab berganlar.

Shuningdek, Sh. Rahmatullayevning frazeologik tadqiqotlari, G'. Abdurahmonov va A. Rustamov ishlari o'zbek tilining grammatik va leksik me'yorlarini aniqlashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi. I. Mirzayev, U. Saidov va A. Karimov kabi tadqiqotchilar esa nutq etiketi, kommunikativ madaniyat va zamonaviy nutq uslublarini o'rganish orqali yoshlar nutqining lingvistik xususiyatlarini yoritganlar.

Xorijiy adabiyotlarda G. H. Mead, E. Durkheim, A. Comte va M. Castells kabi olimlarning ijtimoiy til va jamiyat o'rtasidagi bog'liqlik haqidagi qarashlari yoshlar nutqidagi o'zgarishlarni keng ijtimoiy jarayon sifatida tushuntirishga yordam beradi. Jumladan, M. Castellsning "tarmoq jamiyati" konsepsiyasi global axborotlashuv sharoitida tilning tez o'zgarishini asoslab beradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda yoshlar nutqida sleng va neologizmlarning o'zbek adabiy tiliga ta'sirini o'rganishda kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosini sotsiolingvistik, pragmalingvistik va lingvokulturologik yondashuvlar tashkil etadi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy metodlardan foydalanildi: tavsifiy (deskriptiv) metod orqali yoshlar nutqida uchraydigan sleng va neologizmlar lingvistik jihatdan tasnif qilindi; qiyosiy metod yordamida ularning adabiy til me'yorlari bilan o'zaro munosabati tahlil qilindi; statistik kuzatuv metodi orqali ijtimoiy tarmoqlarda faol qo'llanilayotgan leksik birliklar aniqlanib, ularning chastotasi umumlashtirildi.

Shuningdek, sotsiolingvistik so'rovnoma va kuzatuv metodi asosida yoshlar nutqiy xulq-atvori, ularning slengdan foydalanish darajasi hamda kommunikativ muhitdagi o'zgarishlar o'rganildi. Lingvistik tahlil metodi esa neologizmlarning semantik xususiyatlari va ularning adabiy tilga kirib borish jarayonini yoritishda qo'llanildi.

Tadqiqotda olingan ma'lumotlar umumlashtirish va tizimlashtirish usullari yordamida tahlil qilinib, ilmiy xulosalar shakllantirildi.

Tahlillar va natijalar. XXI asr boshlariga kelib, globallashtirish jarayonlari va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining mislsiz rivojlanishi insoniyat hayotining barcha jabhalariga, xususan, tillarning ichki tizimi va lisoniy taraqqiyotiga keskin ta'sir ko'rsatdi.

Til – o‘zgaras qolip emas, balki jamiyatda yuz berayotgan har bir ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va madaniy o‘zgarishlarni o‘zida aks ettiruvchi tirik, dinamik tizimdir.

Ushbu dinamikaning eng faol va ta’sirchan qatlami – bu yoshlar nutqi (yoshlar sotsioleksiya) hisoblanadi. Yoshlar yangilikka intiluvchanligi, o‘zini namoyon qilish istagi va an’anaviylikdan qochish mayli bilan til tizimiga birinchilardan bo‘lib o‘zgarishlar olib kiradi. Bugungi kunda o‘zbek yoshlari nutqida sleng, jargon va neologizmlarning shiddat bilan ko‘payishi tilshunoslik olimlari, pedagoglar va keng jamoatchilik o‘rtasida jiddiy ilmiy va ijtimoiy bahslarga sabab bo‘lmoqda. Sleng – inglizcha tilshunoslikdan kirib kelgan termin bo‘lib, umumxalq tilidan farq qiladigan, o‘ziga xos emotsionallik, ekspressivlik, hazil yoki piching bo‘yog‘iga ega bo‘lgan, ma’lum bir ijtimoiy guruh (asosan yoshlar) tomonidan qo‘llaniladigan norasmiy soat-so‘zlar qatlamidir.

Adabiy tildan farqli o‘laroq, sleng doimiy barqarorlikka ega emas, u tez o‘zgaradi. Bugungi yoshlar uchun dolzarb bo‘lgan sleng, 5-10 yildan keyin butunlay eskirishi yoki aksincha, adabiy tilga ko‘chishi mumkin.

Jargon esa ko‘proq kasbiy yoki qiziqishlari mushtarak bo‘lgan guruhlar (masalan: dasturchilar jargoni, talabalar jargoni, harbiylar jargoni) tili bo‘lib, u maxfiy xarakterga ega bo‘lishi ham mumkin. Yoshlar slengi ko‘pincha jargonlar bazasida ham shakllanadi.

Neologizm va uning turlari

Neologizm (yunoncha neos – yangi, logos – so‘z) – jamiyat hayotida yangi paydo bo‘lgan buyum, hodisa yoki tushunchani ifodalash uchun tilga kirib kelgan yoki yangi yasalgan so‘zdir. Neologizmlar ikki xil bo‘ladi:

Lisoniy (leksik) neologizmlar: Ob’ektiv borliqdagi yangi narsalarni ifodalaydi (blokcheyn, sun’iy intellekt, startap, ekotizim). Bular adabiy til tomonidan rasman qabul qilinadi.

Nutqiy (individual-mualliflik) neologizmlari: Ma’lum bir shaxs yoki yoshlar guruhi tomonidan nutqqa joziba berish uchun yaratiladi (muloqotsizlik, fikrdoshlik, laykbozlik).

Bugungi o‘zbek yoshlarining nutq qatlamini tahlil qilsak, undagi sleng va neologizmlar asosan to‘rtta yirik manba hisobiga boyiyotganini ko‘ramiz.

Tashqi manbalar (Interlingvistik omillar)

A) Ingliz tilidan o‘zlashish (Anglijanizmlar)

Global internet tarmog‘i, geyming (kompyuter o‘yinlari) va Gollivud kinoloyi ta’sirida inglizcha so‘zlar yoshlar nutqining o‘zagiga aylanmoqda. Biroq, yoshlar ularni shunchaki qabul qilmaydi, balki o‘zbek tili grammatikasiga moslashtiradi:

Chill (Chill out) – hordiq chiqarish, dam olish \rightarrow Chillamoq (Masalan: “Tog‘da chillab keldik”).

Flex (Flexing) – maqtanmoq, o‘zini ko‘rsatmoq \rightarrow Fleks qilmoq.

Skill – mahorat, ko‘nikma \rightarrow Skilli baland (kuchli ma’nosida).

Cringe – kimningdir nojo‘ya harakatidan boshqalar uyalishi \rightarrow Krinj holat.

B) Rus tilining ta’siri va "Miks" nutq

Uzoq yillik ijtimoiy-siyosiy aloqalar tufayli rus tili soʻzlashuv slengining asosiy donorlaridan biri boʻlib qolmoqda. Hozirgi yoshlar ruscha soʻzlarga oʻzbekcha affikslarni qoʻshib yangi gibrid shakllar yaratishadi:

Tormoz (sekin fikrlaydigan odam) \rightarrow "Buncha tormozlik qilmasang?"

Ponyatno (tushunarli) \rightarrow "Menga sening signaling ponyatno".

Zato (baribir, harqalay) \rightarrow "Zato oʻzimzniki".

Ichki manbalar (Intralingvistik omillar)

Yoshlar mavjud oʻzbek soʻzlarining maʼnosini koʻchirish (metafora, metonimiya) orqali ularga mutlaqo yangi, sleng pafosini yuklaydi.

"Otish" – yolgʻon gapirish, mubolagʻa qilish (Adabiy: oʻq otish).

"Kuydirish" – alam qilish, rashk uygʻotish.

"Uxlatisht" – aldash, pulini gʻayriqonuniy yoʻl bilan olib qoʻyish.

"Chorrahada qolish" – qiyin vaziyatga tushish.

SENG VA NEOLOGIZMLARNING OʻZBEK ADABIY TILIGA TAʼSIRI: IJOBIY VA SALBIY JIHATLAR

Ushbu jarayon ikki tomoni bor pichoqqa oʻxshaydi. Uni mutlaqo inkor etish ham, unga butunlay erkinlik berish ham xatodir.

Ijobiy taʼsiri (Tilning yangilanishi)

Sinonimik qatorning kengayishi: Slenglar tildagi neytral soʻzlarning sinonimik qatorini boyitadi. Chunonchi, "yaxshi" soʻzi oʻrniga dahshat, daxshat, bomba, olov, vapshe kabi variantlar kirib keladi.

Publitsistikaning jonlanishi: Bugungi zamonaviy oʻzbek internet jurnalistikasi, blogerlar faoliyati yoshlarbop tilda yuritilmoqda. Bu esa OAV matnlarining oʻqishli va xalqchil boʻlishini taʼminlamoqda.

Adabiy tilga yangi soʻzlarning qonuniylashishi: Kechagi yoshlar jargoni boʻlgan sayt, akkaunt, login, parollar bugun lugʻatlarga kirib, adabiy til faktiga aylandi.

Salbiy taʼsiri (Til tanazzuli xavfi)

Savodxonlik darajasining pasayishi: Doimiy ravishda sleng va internet-qisqartmalarda gapiradigan yoki yozadigan yoshlarning savodxonligi keskin pasayib ketadi. Ular rasmiy xat, ariza, insho yozishda qiynalishadi, chunki grammatik koʻnikma yoʻqoladi.

Lisoniy nigilizm (Tilga hurmatsizlik): "Oʻzbek tili kambagʻal til, unda zamonaviy soʻzlar yoʻq" degan notoʻgʻri tushunchaning shakllanishi. Aslida esa muqobili bor soʻzlarning oʻrniga ham chet tilidagi slengni ishlatish odat tusiga kiradi (Masalan: Xoʻp deyish oʻrniga Ok, Yordam oʻrniga Help). Nutq qashshoqlashuvi: Yoshlar yuksak badiiy asarlarni oʻqimagan va faqat sleng bazasida muloqot qilgani sababli, ularning faol lugʻat boyligi (active vocabulary) 200-300 ta soʻz atrofida cheklanib qolmoqda.

Yoshlarning bunday nutqiy xulq-atvorini oʻrganuvchi soha Sotsiolingvistika (ijtimoiy tilshunoslik) deb ataladi. Psixolingvistik va sotsiolingvistik soʻrovnomalar natijasida yoshlarning slengdan foydalanishining 4 ta asosiy ijtimoiy sababi aniqlandi:

Ekspressivlik identifikatsiyasi (O‘zini namoyon qilish): Yoshlar o‘z tengdoshlari davrasida “zamonaviy”, “ilg‘or” va “intellectual” bo‘lib ko‘rinishni istaydi. Standart adabiy til ularga zerikarli va hissiyotsiz tuyuladi.

“O‘zinikilar” va “Begonalar” filtri (Eksklyuzivlik): Sleng yordamida yoshlar yoshi kattalardan (ota-onalar, o‘qituvchilardan) ajralib turadigan, faqat o‘zlarigagina tushunarli bo‘lgan lisoniy hudud yaratishadi.

Til tejamkorligi qonuni (Ekonomiya prinsiplari): Zamonaviy hayot ritmi tez. “Men unga nisbatan befarqlik munosabatini namoyish qildim” deyish o‘rniga “Ignor qildim” deyish vaqtni ham, energiyani ham tejaydi.

Emotsional dekompressiya (Hissiyotlarni bo‘shatish): Slenglar yordamida yoshlar stress, quvonch, g‘azab kabi kuchli emotsiyalarni juda qisqa va o‘tkir shakllarda ifodalaydi.

Ijtimoiy tarmoqlar kesimida o‘zbek yoshlari nutqi

Bugungi kunda (2026-yil holatiga ko‘ra) o‘zbek yoshlarining eng katta muloqot maydonlari – Telegram, Instagram, TikTok va YouTube hisoblanadi.

Yoshlar nutqida sleng va neologizmlarning o‘zbek adabiy tiliga ta‘sirini o‘rganish natijasida quyidagi ilmiy va amaliy xulosalarga kelinadi:

Slenglar – bu ijtimoiy-lisoniy taraqqiyotning tabiiy mahsulidir. Ularni taqiqlash yoki ma‘muriy yo‘l bilan yo‘qotish imkonsiz.

Adabiy til o‘zining filtrlash mexanizmiga ega: vaqt sinovidan o‘tmagan, qo‘pol va ma‘nosiz slenglar o‘z-o‘zidan tildan chiqib ketadi (masalan, 90-yillardagi ko‘plab jargonlar bugun mutlaqo ishlatilmaydi).

Asosiy muammo slengning mavjudligida emas, balki yoshlarning nutqiy adaptatsiya (kodlarni almashtirish) qobiliyatiga ega emasligida. Ya‘ni, yoshlar qayerda sleng, qayerda adabiy til ishlata bilish chegarasini bilishlari shart.

Amaliy tavsiyalar paketi:

Media-savodxonlik va Kontent: Ijtimoiy tarmoqlarda o‘zbek adabiy tilining jozibasini ko‘rsatuvchi trend va videolarni (fleshmoblar, intellektual o‘yinlar) ko‘paytirish.

Lug‘atshunoslikni rivojlantirish: Tilshunos olimlar tomonidan muntazam ravishda "O‘zbek tili yoshlar slengi va neologizmlari izohli lug‘ati"ni nashr etish va unda chet so‘zlarining chiroyli o‘zbekcha muqobillarini tavsiya etish. Ta‘lim tizimidagi islohotlar: Maktab va oliy ta‘lim muassasalarida “Nutq madaniyati”, “Notiqlik san‘ati” hamda “Ish yuritish tili va uslubi” fanlarini o‘qitishda rasmiy va norasmiy uslublar farqini amaliy tahlillar yordamida tushuntirish.

O‘zbek adabiy tili me‘yorlari va uning funksional uslublari

Adabiy til — umumxalq tilining ma‘lum bir qoliplarga solingan, sillangan va ma‘lum bir me‘yor (norma)larga bo‘ysundirilgan oliy shaklidir. Adabiy til va dialekt (sheva) yoki sotsiolekt o‘rtasidagi eng asosiy farq ham uning barcha uchun majburiyligi hamda

barqarorligidadir. Taniqli o'zbek tilshunosi E.Begmatov ta'kidlaganidek, adabiy til me'yorlari jamiyatning madaniy darajasini ko'rsatuvchi lisoniy ko'zgudir.

Adabiy til me'yorlari bir necha turga bo'linadi:

Orfoepik me'yorlar — so'zlarning adabiy tilda to'g'ri talaffuz qilinishi qoidalarini belgilaydi.

Orfografik me'yorlar — so'zlarning yozuvda to'g'ri aks etishini, imlo qoidalarini tartibga soladi.

Leksik me'yorlar — so'zlarni o'z ma'nosida, mantiqan to'g'ri va joyida qo'llash talabini qo'yadi.

Grammatik (morfologik va sintaktik) me'yorlar — so'z shakllarining yasalishi va gapda so'zlarning o'zaro to'g'ri birikishini ta'minlaydi.

Yoshlar nutqi asosan so'zlashuv uslubida namoyon bo'ladi. Biroq axborot asrida so'zlashuv uslubi o'zining an'anaviy og'zaki chegaralaridan chiqib, internet (ijtimoiy tarmoqlar) orqali yozma shaklga ham ko'chdi. Bu esa funksional uslublar o'rtasidagi chegaralarning qisman yuvilishiga olib keldi. Agar ilgari badiiy, publitsistik yoki rasmiy uslublar faqat sof adabiy tilda yuritilgan bo'lsa, bugun yosh jurnalistlar va blogerlar publitsistik matnlarda ham yoshlar slengidan unumli foydalanishmoqda. Bu esa leksik me'yorlarning transformatsiyaga uchrayotganini ko'rsatadi.

Eng katta xavflardan biri — lisoniy savodxonlikning inqirozidir. Kundalik hayotda faqat slengda gaplashadigan talaba yoki o'quvchi dars jarayonida, rasmiy uchrashuvlarda yoki kelgusida ish faoliyatida o'z fikrini adabiy tilda ravon, tushunarli va mantiqiy izchil bayon qilib bera olmaydi. Ularning nutqi to'xtalishlar, parazit so'zlar va pala-partish iboralar bilan to'lib ketadi.

Sleng va jargon tushunchalarining qiyosiy-nazariy tahlili

Norasmiy leksika (substandart qatlam) tilshunoslikda uzoq vaqtdan beri o'rganib kelinadi. Ko'pincha "sleng" va "jargon" terminlari bir-biri bilan aralashtirib yuboriladi. Vaholanki, ularning har biri o'ziga xos lingvistik xarakteristikaga ega.

Jargon (Jargon) — ma'lum bir kasb, hunar yoki umumiy qiziqishlar asosida birlashgan odamlar sotsiolektidir. Jargonda maxfiylik shart emas, balki tushunchalarni o'zaro tez va qulay ifodalash ustuvor bo'ladi. Masalan, kompyuter dasturchilari nutqidagi: kod yozish, kompilyatsiya, xatolikni uchirish (debugging) kabilar kasbiy jargondir.

Sleng (Slang) — barcha norasmiy birliklar ichida eng keng qamrovlisidir. Sleng ma'lum bir tor guruh bilan cheklanmaydi. U o'ziga xos o'yin kulgi, hazil, kinoya, ekspressivlik xususiyatiga ega bo'lib, ko'pincha yoshlarning adabiy til qoliplariga, rasmiyatchilikka bo'lgan isyoni sifatida namoyon bo'ladi.

Yoshlar slengi o'z ichiga talabalar, o'quvchilar, internet faollari va turli submadaniyat (subkultura) vakillarining nutqiy xususiyatlarini qamrab oladi. U an'anaviy so'zlarga "yangi hayot" beradi yoki butunlay yangi neologizmlarni o'zlashtirish orqali shakllanadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, yoshlar nutqida sleng va neologizmlarning keng qo'llanilishi o'zbek adabiy tilining rivojlanish jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Slenglar asosan yoshlar orasida erkin muloqotni ta'minlab, fikrni qisqa, tez va ifodali yetkazishga yordam beradi. Neologizmlar esa jamiyatda yuz berayotgan ijtimoiy, ilmiy-texnik va madaniy o'zgarishlarni ifodalash uchun zarur bo'lgan yangi tushunchalarni tilga olib kiradi. Bu jarayon o'zbek tilining boyib borishi, zamonaviylashuvi va global kommunikatsiya tizimiga moslashishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, internet, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli texnologiyalar rivoji natijasida tilga ko'plab yangi so'z va iboralar kirib kelmoqda.

Biroq sleng va ayrim neologizmlarning me'yoridan ortiq ishlatilishi adabiy tilning buzilishiga, nutq madaniyatining pasayishiga ham sabab bo'lishi mumkin. Bu holat rasmiy va badiiy uslubda aniq va to'g'ri ifodalashga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun yoshlar til boyligini oshirish bilan birga adabiy til me'yorlariga rioya qilishlari muhimdir.

Umuman olganda, sleng va neologizmlar o'zbek adabiy tilining tabiiy rivojlanish bosqichi bo'lib, ular to'g'ri va me'yoriy qo'llanilganda tilning ifoda imkoniyatlarini kengaytiradi hamda uni zamon talablari bilan uyg'unlashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirzayev, I. (2018). "Nutq etiketi va kommunikativ madaniyat." Toshkent: Innovatsiya-Ziyo.
2. U. Saidov. (2007) - Nutq madaniyati va notiqlik san'ati. Toshkent : Akademiya nashriyoti
3. Rahmatullayev, Sh. (2006). O'zbek tilining izohli frazeologik lug'ati. Toshkent: O'qituvchi.
4. Mead, G. H. (1934). Mind, Self, and Society. Chicago: University of Chicago Press.
5. Durkheim, E. (1893). The Division of Labour in Society. New York: Free Press.
6. Comte, A. (1851). System of Positive Polity. Paris.
7. Mamatov, A. (2011). Nutq madaniyati va uslubiyat masalalari. Toshkent: Fan va texnologiya.
8. Yo'ldoshev, B. (2010). O'zbek tilshunosligida pragmalogiyat. Toshkent: Universitet.
9. Karimov, S. (2004). O'zbek nutq madaniyati asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
10. Nurmonov, A. (2001). Tilshunoslik nazariyasi. Toshkent: O'zbekiston.
11. Abdurahmonov, G., Rustamov, A. (1982). O'zbek tili grammatikasi. Toshkent: Fan.
12. Xudoyberganova, D. (2015). Sotsiolingvistik asoslari. Toshkent: Akademnashr.
13. Sodiqov, Q. (2009). O'zbek tilining tarixiy taraqqiyoti. Toshkent: Mumtoz so'z.
14. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford : Blackwell, 2009. –597p.–
URL:<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781444319514>